

О. Е. Радутний, к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АСПЕКТИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАУКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У тезах розглянуто окремі аспекти міждисциплінарної взаємодії (правоутворюючий характер, правоконкретизуюча функція) науки кримінального права і практики його застосування з окремими галузями приватного права та неюридичними дисциплінами.

В тезисах рассмотрены отдельные аспекты междисциплинарного взаимодействия (правообразующий характер, правоконкретизирующая функция) науки уголовного права и практики его применения с отдельными отраслями частного права и неюридическими дисциплинами.

The theses consider particular aspects of interdisciplinary interaction (law-making character, law specification function) of criminal law science and its practical application with separate branches of private law and non-legal disciplines.

Наука кримінального права не належить до замкнених, суто галузевих дисциплін. Сфера її функціонування пов'язана насамперед з охопленою важливих і значущих аспектів життя і діяльності людини, суспільства і держави, які регламентовані нормами публічного і приватного права. Разом із тим сфера функціонування цієї науки полягає у створенні теоретичних засад матеріального права для інших відокремлених галузей науки і практики. Наука кримінального права одночасно є і засобом, і результатом системних досліджень у тісному взаємозв'язку із суміжними та іншими галузями права й окремими неюридичними дисциплінами.

Так, наприклад, понятійний апарат філософії дозволяє дійти певних висновків із питань про свободу волі в кримінальному праві, співвідношення його Загальної та Особливої частин. Теорія держави та права дає підґрунтя для засвоєння базових принципів та визначень, що є єдиними для всіх юридичних наук. Норми конституційного права вказують на спрямованість та зміст норм кримінального права, а положення адміністративного права дозволяють розмежувати злочинне і незлочинне тощо. З одними з них (теорія держави і права, конституційне, міжнародне, адміністративне право, кримінальний процес, криміналістика, криминологія, кримінально-виконавче право тощо) цей зв'язок є більш тісним, з інши-

ми (культурологія, економічна теорія, інформатика, психологія, фізика, хімія, біологія; цивільне, господарське, земельне, трудове право, цивільний та господарський процес тощо) – умовно віддаленим. Разом із цим слід зазначити, що вказані зв'язки є змістовно-організаційними, багатосторонніми, тривалими та синхронно-перспективними.

Сучасний стан наук про всесвіт та людину як біологічну істоту і соціальну цінність дозволяє по-новому підійти до формулювання таких категорій кримінального права, як початковий момент життя людини¹, предмет злочину², справедливість³ тощо.

На рівні конкретизації досягнень науки кримінального права та переведення їх у площину практичної діяльності такою ж самою наявністю міждисциплінарних зв'язків характеризуються і відповідні галузі права.

Сьогодні КК України перебуває у стані постійних і досить прискорених змін, окремі з яких можливо визнати вдалими та обґрунтованими, а інші викликають не лише подив, а й певне несприйняття.

З'являються нові норми (статті 364¹, 365², 368³ КК України тощо), які прямо кореспондуються з тими галузями права та їх інститутами, що регулюють відносини щодо забезпечення інтересів громадян, індивідуальних власників, підприємців, їх об'єднань у їх майновій діяльності та особистих відносинах. У цьому відбивається їх тісний зв'язок, тобто зв'язок публічного права, яким є кримінальне право, з приватним правом, зокрема, цивільним, господарським, фінансовим тощо.

На підтвердження цього можливо навести приклади норм, що забезпечують кримінально-правову охорону суспільних відносин, предметом яких виступає комерційна та банківська таємниця. Вперше вони з'явилися ще в КК України 1960 р. (статті 148⁶, 148⁷ КК України) та у відносно незмінному вигляді збереглися в чинному законі про кримінальну відпо-

---

¹ Радутний О. Е. Визначення початкового моменту виникнення життя людини в світлі універсальності інформаційних відносин та інформаційного простору // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 105. – С. 155–160.

² Радутний О. Е. Інформація як універсальний предмет злочинів // Держава і право : зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки. – Вип. 46. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2009. – С. 458–462.

³ Радутний О. Е. Справедливість як принцип кримінального права // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2012. – С. 116–122.

відальність (статті 231, 232 КК України 2001 р.). Їх особливість полягає, по-перше, у неможливості застосування кримінально-правової норми без з'ясування обсягу і змісту понять «комерційна таємниця» і «банківська таємниця», дефініції яких розкрито у позитивному (в ст. 60 ГК України, ст. 505 ЦК України, ст. 60 Закону України “Про банки і банківську діяльність” п. 2.20 наказу Міністерства вугільної промисловості України №200 від 8 червня 2007 р. тощо) і негативному визначенні (в постанові Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» №611 від 9 серпня 1993 р.). У розглядуваному випадку норми приватного права виконують правоконкретизуючу функцію по відношенню до норм публічного права.

Але не менш важливою є й інша обставина. Згідно з вимогами ч. 1 ст. 36 ГК України склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, та спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання, а відповідно до положень ч. 1 ст. 505 ЦК України вказана інформація ще й повинна бути предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження секретності, вжитих особою, яка законно контролює її.

З цього випливає таке: відсутність належної реалізації норми приватного права (тобто якщо суб'єкт приватного права не здійснив заходів щодо визначення складу і обсягу відомостей, які становлять комерційну таємницю, та (або) не вжив адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності) унеможлиблює застосування норм публічного права (статті 231, 232 КК України), а саме: притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне збирання, використання або розголошення відомостей, що мають комерційну цінність і пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, неправомірні дії з якими завдали істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності. У наведеному випадку норми приватного права наділені правоутворюючим характером по відношенню до норм публічного права.

Викладене дозволяє дійти висновку про те, що правоутворюючий характер норм приватного права та наявність у них правоконкретизуючої функції дозволяють їм разом із нормами публічного права скласти цілісну систему взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих міждисциплінарних зв'язків як на рівні галузей права, так і в площині правових наук.

Водночас це вказує на реально існуючу тенденцію посилення інтеграційних процесів, які спрямовані на подолання фрагментарності отримання будь-якої інформації, взаємовплив і взаємопроникнення різних

галузей знань та відповідної практики їх застосування. Зазначена логіка розвитку веде до синтезу та формування діалектично взаємопов'язаного комплексу наукових уявлень про людину, її відповідальність, межі дозволеного й забороненого тощо.

Будь-яка з наук, з якою кримінальне право входить у взаємодію, дає можливість поглибити знання про досліджувані явища. Таким чином, вони покращують одна одну на міжгалузевому та міждисциплінарному рівні.

О. М. Овчаренко, к.ю.н., завідувач сектора дослідження проблем міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

СУДОВА ВЛАДА І КРИМІНАЛЬНИЙ ЗАКОН: ДО ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ІНТЕГРАТИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Тези присвячено аналізу напрямів взаємодії судової влади і кримінального закону. Розглянуто шляхи реалізації кримінально-правових принципів під час відправлення правосуддя.

Тезисы посвящены анализу направлений взаимодействия судебной власти и уголовного закона. Рассмотрены пути реализации уголовно-правовых принципов при отправлении правосудия.

The theses are devoted to the analysis of the judiciary and criminal law cooperation directions. The ways of implementing the principles of criminal law in the administration of justice have been reviewed.

Судова влада є одним із базових елементів правової держави, що виконує важливі функції: захист прав і свобод людини та встановлення балансу соціальної справедливості шляхом вирішення юридично значущих справ. Реалізація повноважень, якими наділені органи судової влади, здійснюється насамперед через правозастосування. Тлумачення норми права та створення нових правових позицій (у тому числі прецедентів) безпосередньо пов'язані з основною правозастосовною функцією суду, є її невід'ємними складниками.